

N:o 23.

Af herr **Nyström**, om ändring, under viss förutsättning, af förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 14 september 1883.

På grund af hvad som blifvit anfördt uti en af mig i Första Kammaren vid 1885 års Riksdag afgifven motion n:o 48 angående Sveriges »skattefråga», och hvilket nu återopas samt torde tryckas såsom bilaga till denna motion, får jag, för den händelse afskrifning af grundskatter och indelningsverk beslutas med anledning af derom väckta motioner, vördsamt förnya min vid samma Riksdag gjorda motion n:o 49 och således föreslå:

att nu gällande bevillningsförordning måtte ändras derhän, att antingen fastighetsbevillningen upphör och inkomstbevillning införes, så att en och samma beskattningsgrund må gälla för alla och hvar och en får skatta för sin inkomst utan afdrag för lefnadskostnader, denna inkomst må komma af kapital, lön, handel, jordbruk, handverk, fastighet, boskapsskötsel, skogsbruk eller hvad det vara må, eller, derest sådant möter giltiga hinder, att fastighetsbevillningen höjes och bestämmes till exempel till 15 öre för hvarje 100 kronors taxeringsvärde, dock i båda fallen med skälig lindring för privilegierad jord intill dess staten inlöst med jorden förenad frihet; och

att all bevillning debiteras af landskontoren, uppbäres af kommunerna i sammanhang med deras kommunala utskylder samt redovisas till statsverket.

Om remiss till bevillningsutskottet anhålles.

Stockholm den 14 maj 1887.

J. E. Nyström.

Bil. till motionen N:o 23.

Transsumt af herr J. E. Nyströms motion (n:o 48) i Första Kammaren vid 1885 års riksdag.

Skattefrågan.

Under mera än ett halft sekel har grundskattefrågan, hvarmed torde få afses jordeboks- och mantalsräntorna samt tionden, varit föremål för de begge statsmakternas lifliga uppmärksamhet. Otaligt har arbetats och skrifvits i saken. Millioner kronor hafva uppförts för komitéer, utredningar och riksdagsarbeten, och mångfaldiga förslag hafva väckts. Än har det föreslagits en allmän skattläggning och jordrefning för skatternas jemkande. Och än hafva förslag väckts om skatternas aflösning på många olika sätt och på senare tiden jemväl om deras afskrifning.

Allt detta har dock hittills icke ledt till något nöjaktigt resultat, om ock å andra sidan icke kan förnekas, att räntornas förenkling och förvandling till penningar samt några smärre eftergifter i öfrigt kunna anses hafva i någon mån underlättat skattefrågans ändamålsenliga lösning. För det närvarande synes dock frågan om grundskatternas slutliga jemkning, aflösning eller afskrifning till och med hafva kommit i ett ogynnsammare läge, än den förut varit, då regeringen nu, utan att framställa förslag om en fullständig lösning och ett betryggande försvär, likväl föreslår hela trettio procent eller omkring sextio millioner kronors afskrifning af grundskatter och indelningsverk mot någon förlängning i bevaringsöfningar och utan tillökning i den obetydliga bevillningen för jordbruksfastigheter, hvilken blott utgör omkring sjundedelen af hela bevillningen, och således vill på en gång lyfta från jordinnehafvarne minst femtio millioner kronor och lägga dem jemte lika stora personliga uppföringar för försvaret på andra klasser. Ty detta blir följd, då statens indirekta inkomster, sedan behållningen från föregående år medtagits, icke, utan bevillning, förslå till betäckande

af den årliga minskning i statens inkomster, som förorsakas af afskrifningen.

Medgifvas måste dock, att grundskatterna drabba jordinnehafvarne allt för ojemnt, och att en billig jemkning, aflösning eller afskrifning bör ega rum, äfven om man antager att innehafvarne åtkommit lägenheterna med beräkning af de dryga skatterna och således för jemförelsevis mindre köpeskilling. Denna skattejemkning eller afskrifning torde ock vara så mycket mera påkallad, som ojemnheterna kunna hafva uppkommit än genom att jorden ej var tillräckligt noggrant refvad och skattlagd, än genom skogarnes i forna dagar ringa värde, än genom jordens olika häfd, än genom lättade kommunikationer och än af många andra orsaker.

För en skattejemkning öfver hela riket, grundad på jordens naturliga beskaffenhet och nuvarande tillstånd i odladt skick samt förmåga att draga skatt, skulle fordras en ny refning och skattläggning i åtminstone de delar af riket, som ej, under senare åren, varit föremål för refning, afvittring eller skattläggning. En sådan ny refning och skattläggning vill jag dock ej föreslå, ehuru landtmätericorpsen kunde dertill användas, ty åtgärden skulle taga lång tid, medföra stora kostnader samt ej för framtiden vara till fyllest, enär skatter å jord aldrig kunna bestämmas med säker beräkning af ett framgent riktigt förhållande till jordens afkastning och jordegarens inkomst.

Att aflösa grundskatterna genom deras kapitalisering vore väl mest önskvärdt och skulle ej minska statens inkomster, men torde ej skäligen kunna ega rum, då svårligen jordegaren kan tvingas att amortera grundskatterna.

Att åter afskrifva grundskatterna och bördan för indelningsverket vare sig med tio procent årligen eller på 30 à 40 år, eller ock, såsom regeringen nu synes ifrågasätta, med 30 procent på en gång mot någon förlängning i beväringsofningarna samt antagligen återstoden, sjuttio procent, småningom emot i förhållande derefter ökade beväringsofningar till nittio dagar, men utan någon förhöjning i fastighetsbevilningen, synes vara detsamma som att öfverkorsa nu gällande förmedlingsförfattningar och att lägga på bevilningen omkring tio millioner kronor årligen, att befria jordinnehafvarne från minst åtta deraf och att lägga dessa hufvudsakligen på dem som skatta för inkomstbevilning och som inga motsvarande fördelar hafva i jord, men ändå skulle få vidkännas lika stor ökning i beväringstungan. En sådan lösning af frågorna kan ej vara billig eller rättvis; och lyckas det att genomdrifva lösningen på sådant sätt, så skola frukterna deraf blifva allt annat än välsignelsebringande. Ty utan tvifvel skulle då uppstå i

alla delar af landet ett vida större och mera berättigadt missnöje än det, som för grundskatternas skull hittills endast försports från deras sida, som åtkommit jorden för mindre köpeskilling, under vilkor att utgöra de nuvarande skatterna.

Om jag ock derföre måste motsätta mig afskrifningen af grundskatterna och indelningsverkets bördor och dessas vältande på andra klasser, som icke liksom jordegarna hafva några motsvarande fördelar, intill dess sådana nya och rättvisa grunder föreslås, att hvar och en får bära statens bördor i förhållande till sin skatteförmåga eller inkomst, så är jag dock ingalunda emot en rättvis och billig lösning af dessa frågor, utan önskar fast hellre, såsom jag åtskilliga gånger antydt, deras snara lösning, men icke partielt, utan fullständigt, så att slutliga resultatet kan ses. Jag skall nu ock närmare antyda de grunder, enligt hvilka jag anser lösningen kunna ega rum.

Allt sedan gällande grunder för fastighets- och inkomstbevillning samt kommunallagar antogos har, åtminstone i vissa orter, rådt stort missnöje vid tillämpningen i afseende å debiterings- och röstgrund samt fyrktals sättning och utgörande af kommunala och landstings-skatter. Jordinnehafvarne, som med rätta haft föga eller nedsatt bevillning i förhållande till sin sammanlagda inkomst af jordbruket, derföre att jorden varit besvärad med grundskatter, indelningsverk och vägunderhåll hafva velat välta på inkomstbevillningen allt hvad de kunnat af landstings- och kommunalskatter, men deremot klagat, och detta med fog, öfver den stora rösträtt inkomstbevillningen medfört. Många, som skatta för inkomstbevillning, hafva ock flyttat till städer, der mera jemlikhet i beskattning råder. Och så har länsstyrelsen i det nordligaste länet måst ogilla ett af vederbörande landsting för skolväsendets uppehållande nyligen fattadt nyttigt beslut, egentligen derföre att den derigenom beslutade utgiften skulle blifva allt för betungande för dem, som skatta efter inkomstbevillning. Redan vid 1865 års landsting i samma län visades och erkändes till största delen dessa missförhållanden samt beslöts enhälligt, efter utredning af komité, att uti en underdånig skrifvelse anhålla om vidtagande af sådana ändringar i bevillnings- och kommunalförfattningarna, hvilka ändringar kunde afhjelpa nämnda och andra dylika missförhållanden. Kongl. Maj:t gaf dock blott det nådiga svar, att landstingets framställning ej kunde leda till någon åtgärd, då författningarna voro så nya, och intet annat landsting gjort någon dylik framställning. Samma missförhållanden och många andra hafva sedermera nu i snart tjugu år varit och skola äfven hädanefter blifva rådande, allt intill dess de särskilda skatter, som hvila på jorden, lyftas från densamma, samt en och samma be-

talnings- och röstgrund införes för alla. Så länge detta ej skett skola ock jordegarna anse sig hafva giltiga skäl att icke åtaga sig nya personliga tyngder för försvaret, samt de, som icke äro jordegare nödgas motarbeta de förras försök att, utan åtagandet af inkomstbevillning eller en deremot svarande högre fastighetsbevillning, varda befriade från grundskatter. Dessa olika grunder i beskattningsförhållandena torde ock hafva till någon del verkat, att partier bildats, att statsutskottet ofta, liksom genom ett hazardspel, med den förseglade sedeln afgjort de viktigaste anslagsfrågor, att stundom tolf män från Andra Kammaren stått liksom en man mot tolf af Första, ehuru det är otänkbart, att alla å hvardera sidan kunnat hafva i grund och botten samma åsigt, och vidare att Riksdagen genom gemensam votering kunnat fatta sådant beslut som att bevilja medel för uppsättning af en nödvändig trängbataljon, men ej till dess hem.

Vid 1823 års riksdag uttalade dess ekonomiutskott i anledning af då väckt förslag dels om all jords lika beskattning, dels ock om förändring i sättet för skatternas utgörande såsom sin öfvertygelse följande:

att skatter å jorden aldrig kunna bestämmas med säker beräkning af ett framgent riktigt förhållande till jordens afkastning och jordegarens inkomst; att likasom jordegarnes beroende och tjenstbarheter redan blifvit både genom lagstiftningens åtgärder i vissa fall lindrade och genom den enskilda industriens mellankomst underlättade, så bör deras successiva häfvande och undanröjdande utgöra föremål för fortsatta bemödanden i samma väg; att sedan statens behof gjort det nödigt att införa ett bevillningssystem, bör ock det samma, ju mera det hinner att till sina grunder och i verkställigheten utvecklas och fullkomnas så, att både inkomsten för staten blifver säker och rättshelighet i fördelningen emellan de skattskyldige iakttagen, göra det möjligt att efter samma grunder reglera äfven de statsinkomster, som hittills varit på grundskatterna beräknade; att likväl en sådan öfvergång förutsätter både en förkofran i välstånd, för att utan för kånbar tunga draga den bevillning, som skulle blifva surrogat för grundskatterna, ett stadgadt myntvärde, nödvändigt för staten, då alla dess intrader ingingo i penningar, och liffig cirkulation af rörelsekapitalet, nödvändigt för den skattskyldige, då alla utskylder skulle i penningar utgöras samt löseskillingen för grundskatterna derjemte erläggas; och att, då detta allt icke inträffar i nuvarande tid, densamma synes böra inskränka sig dertill att icke motarbeta, utan fast hellre efter förmåga förbereda merberörda öfvergång och lemna åt de kommande att under mera gynnande förhållanden besörja dess slutliga utveckling och fullbordan.»

Då nu under de sextio år, som förflutit sedan detta utskotts betänkande afgafs, de hinder blifvit undanröjda, som då förefunnos mot införande af inkomstbevillning, anser jag ock nu tiden vara inne för införande af det skattesystem, nämnda utskott i ty fall åsyftat.

Afskaffandet af fastighetsbevillning och införandet af inkomstbevillning, så att hvar och en får skatta för sin inkomst, denna må komma af kapital, lön, handel, fastighet, jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk, biförtjenster eller hvad det vara må; aflyftandet från jorden af alla den samma särskildt vidlådande tyngder, såsom grundskatter, indelningsverk och allmänt vägunderhåll, det sistnämnda i hufvudsaklig likhet med skjutsväsendet; befrielse för städer att aflöna magistrat och polis; indelningsverkets öfvertagande och underhållande af staten; torplägenheternas afstående till den samma utan ersättning, såsom en billig aflösning för den jorden rätteligen vidlådande jordeboksräntan och tionden; utdebitering genom landskontoren efter bevillning af alla genom förändringen uppkommande utgifter jemte andra, till den del de ej betäckas af indirekta skatter; uppbörd och redovisning af samma medel genom kommunernas försorg i sammanhang med uppbörden och redovisningen af deras kommunalutskylder; indragning af häradskrifvare- och kronofogdebefattningarne och öfverflyttning på länsmanen af de förres öfriga göromål, hvarigenom antagligen en half million kronor skulle kunna årligen för staten inbesparas, allt detta är mitt önskningsmål och synes mig äfven vara det, hvartill alla borde sträfva för att inom kort få en rättvis och nöjaktig samt slutlig lösning af icke blott skatte- och försvarsfrågorna, utan äfven frågan om förenklingen i vårt skattesystem samt de många andra tvistefrågor, som förekomma inom landsting och kommuner i anledning deraf, att utskylderna skola utgå efter olika och sins emellan ofta ej jemförliga grunder, och att sådan orimlig röstgrund skall inom vissa kommuner förekomma, att en enda person kan öfverrösta alla öfriga, till stort antal uppgående röstberättigade medlemmar. Innehafvarne af privilegierad jord böra dock få njuta skälig lindring intill dess staten inlöst de med denna jord förenade friheter, ty hvad som är åtkommet i god tro och med beräkning att åtnjuta friheterna mot högre köpeskilling bör icke rubbas utan skälig ersättning, då ingens eganderätt får kränkas. De till indelningsverket hörande torplägenheter, så till hus som jord samt lifstidsjordar och hvilka lägenheter, efter beräkning af t. ex. femtonhundra kronor för hvarje, äro värda omkring femtio millioner kronor, samt motsvara efter sex procent tre millioner kronor årligen, kunde utan något egentligt betungande för jordegarna afstås till staten utan ersättning, samt komme att utgöra — jemte förhöjningen i bevillning, som

efter beräkning att den komme att uppgå eller bestämmas till femton öre för hvarje etthundra kronors uppskattningsvärde och således två à tre millioner kronor årligen — en högst billig men någorlunda lämplig aflösningssumma för grundskatterna och indelningsverket. Bestämmandet af utgifterna för torplägenheternas underhåll, i hvad det ej skulle utgöras af soldaten, kunde ske genom entreprenad, då underhållet öfverlemnades till den minstbjudande för en tid af tio år i sänder. Sammaledes kunde förfaras med vägunderhållet, sedan vägarne uppdelats i mindre lotter af högst en half kilometers längd. Uti uppkommande entreprenadsumman för vägunderhållet samt, derest äfven föreslagna bevillning för jordbruksfastighet ej införes, jemväl uti uppkommande entreprenadsumman för torplägenheternas underhåll, böra dock de hittills skyldige deltaga åtminstone med en tredjedel, då staten deltagar med två tredjedelar. Genom denna förändring rörande allmänna vägunderhållet, och hvarom en komité har afgifvit ett betänkande, skulle ock uppkomma, att de, som äro mest aflägse boende och hafva inga jernvägar, men långa vägsträckor att underhålla, kunde erhålla en högst nödvändig och billig lindring uti samma underhållskostnader. Att genom af landskontoren verkställd utdebitering efter fastställd bevillning af statens intrader samt deras uppbärande och redovisning genom kommunernas försorg i sammanhang med uppbörden och redovisningen af kommunalutskylderna en stor förenkling i statens debiterings- och uppbördsväsende skulle utan egentlig kostnad uppkomma; — att häradskrifvare- och kronofogdebefattningarne till följd deraf kunde indragas, och öfriga dertill hörande göromål öfvertagas af länsmännen, utan någon särdeles stor löneförhöjning; att mycken omgång och mycket skrifveri, men mera skyndsamhet uti ärendenas handläggning kunde uppstå genom förändringen; att länsstyrelserna, utan nämnvärd olägenhet kunde föra direkt korrespondens med länsmännen, i likhet med hvad nu sker vid de centrala embetsverken, och att en årlig besparing af antagligen en half million kronor eller flere hundra tusen kronor skulle för staten genom befattningarnes indragning uppstå, synes vara uppenbart. Staten, som oupphörligen inrättar nya befattningar, bör ock se till att göromålen förenklas och att indragningar åstadkommas der sådant utan verkliga olägenheter kan ega rum, hvilket uti ifrågavarande fall synes vara förhållandet. Städerna, som genom föreslagna bevillningsgrundernas införande samt grundskatternas och indelningsverkets aflösning och afskrifning skulle få vidkännas ökade utgifter, för hvilka de ej, liksom jordegaren hafva några motsvarande fördelar i jord synas ej mera än landet böra hafva åliggandet att bekosta uppehållet af rätts- och polisväsendet, utan böra derifrån be-

frias, helst de genom bevillingens förhöjning för sina donationsjordar finge liksom jordegarna på landet utgöra skälig bevillning. Det något spända förhållandet emellan stad och land skulle ock i betydlig mån mildras genom förändringarna.

Att åsätta fastighetsegarna inkomstbevillning kan vida lättare och säkrare ega rum än att, såsom nu sker, åsätta industrien sådan bevillning. Ty innehafvarens lefnadskostnader, utan uppkommande skuldsättning, stå i förhållande till inkomsten och kunna derföre, der ej säkrare grund finnes, vara en ledning för bestämmandet af inkomstbevillingen. Öfvergrepp af jordegande klassen vid pröfningskomitén, så att densamma otillbörligt befriades från bevillning, bör ej vara att befara, då ju taxerings- och pröfningskomitéer kunna sammansättas af män utaf olika klasser, samt vederbörande kronoombud kunna öfverklaga och kammarrätt pröfva besluten.
